

В Державному бюджеті на 2018 рік планується закласти 1 млрд грн на підтримку фермерських господарств.

Отже, є надія на активізацію діяльності у напрямку створення ефективної системи дорадництва в Україні.

Список використаних джерел:

1. Ruraldevelopment 2014-2020[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_en

2. EU Regulationsfor 2014-2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/legislation-guidelines_en#EURegulationsfor2014-2020

3. Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки [Електронний ресурс]: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 664-р. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-%D1%80>

Шеховцов Володимир Володимирович

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри екологічного права

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

e-mail: shehovtsov2004@ukr.net

ORCID 0000-0002-9101-7160

ЩОДО ОКРЕМИХ ПРАВОВИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПРОБЛЕМ ОБЛІКУ ОБ'ЄКТІВ ТВАРИННОГО СВІТУ В УКРАЇНІ

Питанням ефективності управління охороною навколишнього природно середовища присвячено значну кількість праць вчених. Ні для кого не секрет, що будь-які прогресивні ідеї та норми зафіксовані в законодавстві жодним чином не покращать практику правозастосування, якщо такі норми не будуть підкріплені належним управлінським впливом на поведінку суб'єктів та їх виконавчою дисципліною.

У сфері охорони та використання об'єктів тваринного світу, проблема створення дієвого механізму управління є найбільш гострою. При-

чиною цього є така особливість об'єктів тваринного світу як мобільність. Будь-які недоліки в охороні цього елементу довкілля досить легко замаскувати переміщенням тварин. Земельна ділянка – нерухомість, водний об'єкт теж, об'єкти рослинного світу тісно пов'язані з місцем і переміщення (знищення) можна зафіксувати, тощо. А ситуація – вчора був олень, а сьогодні вже немає, досить ймовірна.

На нашу думку, будь яка охорона починається з розуміння що потрібно охороняти і скільки його є. Тобто, однією із основних базових функцій екологічного управління в частині охорони об'єктів тваринного світу є їх державний облік. Торкнемося кількох основних правових та організаційних проблем в цій царині.

Відповідно до ст. 23 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», для обліку кількісних, якісних та інших характеристик природних ресурсів, обсягу, характеру та режиму їх використання ведуться державні кадастри природних ресурсів. Порядок ведення державного кадастру тваринного світу врегульовано Постановою Кабінету Міністрів України від 15 листопада 1994 р. № 772 «Про порядок ведення державного кадастру тваринного світу».

Проблема перша – організація. Аналіз названої постанови уряду вказує на аж занадто загальний порядок його ведення. Система органів, які здійснюють ведення кадастру тваринного світу складається з чотирьох рівнів. Організація ведення державного кадастру тваринного світу, координація діяльності, пов'язаної з виконанням кадастрових робіт, здійснюється Мінприроди, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями. Саме ці органи визначають наступні два рівні органів – головні і базові наукові організації та установи.

При цьому зазначається, що визначення головних наукових організацій та установ, на які покладається ведення державного кадастру тваринного світу, здійснюється за погодженням з Національною академією наук та міністерствами і відомствами, у віданні яких вони перебувають. Вбачається зайвим таке узгодження у зв'язку з двома причинами. Перша, в Україні не такий великий вибір наукових установ, які можуть якісно здійснити таку роботу. По суті для кожної групи тварин, зазвичай одна така установа. Друге, давно відомим є факт, що між центральними органами влади завжди існує «перетягування ковдри», бю-

джетної чи юрисдикційної – для справи не важливо. Однак, якщо окремий орган буде мати зацікавленість в саботуванні ведення кадастрових робіт, це досить легко зробити не погодивши головну наукову організацію чи установу. Тому достатньо змінити в тексті Постанови узгодження на повідомлення за певний відрізок часу.

Проблема друга – виконавець та контролер в одній особі. В порядку зазначається: «Головні наукові організації та установи розробляють інструкції щодо ведення державного кадастру тваринного світу, координують роботи базових організацій та установ, обробляють і узагальнюють одержану інформацію, готують її до розгляду в Мінприроди». Тобто, безпосередніми виконавцями є базові наукові організації, які і виконують роботи. Але ці роботи здебільшого виконуються на основі даних, які ними безпосередньо не збираються. Для цього «користувачі об'єктами тваринного світу відповідно до статті 34 Закону України «Про тваринний світ» зобов'язані проводити первинний облік чисельності і використання диких тварин, вивчати їх стан, характеристики угідь, де перебувають дикі тварини, і подавати цю інформацію базовим організаціям та установам, які ведуть державний кадастр тваринного світу». Таким чином, саме безпосередні природокористувачі стають джерелом інформації і даних про кількісні та якісні показники об'єктів тваринного світу. А вони в першу чергу не зацікавлені висвітленні реального стану тваринного світу, якщо це вплине на їх діяльність. Наприклад, користувач мисливських угідь ніколи не буде зацікавлений на висвітленні зменшення чисельності мисливських тварин, адже це неминуче призведе до зменшення обсягу їх добування в наступних періодах.

Подібна ситуація з використанням водних живих ресурсів у внутрішніх водоймах України. Відсутність об'єктивних показників щодо видового та кількісного складу риби у відкритих водоймах призвів до того, що в наслідок промислового, а особливо браконьєрського вилову, практично вичерпалися промислові запаси риби. Останніх кілька років на загальнодержавному рівні йде мова про заборону промислового лову риби у внутрішніх водоймах, а забезпечення потреб населення у свіжій річковій рибі задовольняти за рахунок аквакультури.

Вчені неодноразово доводили необхідність запровадження принципу «відділення природокористування від управління ним», однак, частини ведення кадастру тваринного світу – ситуація не змінна. Вбачається

необхідність зафіксувати обов'язковість проведення певного відсотка робіт з обліку безпосередньо базовими організаціями.

Проблема третя – об'єкт та якість обліку. Відповідно до Положення: «Державний кадастр тваринного світу ведеться за окремими видами (групами видів) тварин із застосуванням єдиних, установлених для кожної конкретної групи методології та уніфікованих форм звітної кадастрової документації».

Поняття «окремого виду» не конкретизується. Вбачається, що його можна трактувати або як кожен вид тварин, або як деякий вид з повного переліку видів тварин, що є на території України. З практики ведення обліків тварин окремими природокористувачами можна зробити висновок, що дійсному контролю підлягають тільки «ввірені» тварини. Так, мисливські господарства надають інформацію про мисливських тварин та тварин занесених до Червоної книги. Як обліковуються інші тварини, які не потрапили до списків ні одних ні других. Відповідь – а ніяк. Так, вовк є видом, який визнається шкідником мисливських угідь. І полювати на нього можна при наявності дозволу на будь-яке полювання в межах сезону. Враховуючи особливість кормових угідь вовка, територія однієї сім'ї може займати і кілька адміністративних районів України. Мисливські господарства намагаються не подавати відомостей про наявність вовка, а право його вполювати на будь-якому полюванні призвели до зниження його кількості до катастрофічних показників. В 2000 роках екологічна громадськість намагалася привернути увагу до цього факту та занести його до Червоної книги. Підтвердження кількості вовків вказувала на практичне знищення цього виду. Свого часу, подібна ситуація мала місце в США, де в Єллоустонському національному парку були повністю знищені вовки, а потім урядовою програмою відновлювалася їх кількість за рахунок інших популяцій. Популяція поступово відновлюється, але генетичне різноманіття та потенціал місцевого осередку було втрачено на завжди.

Протилежна ситуація складається із червонокнижним зубром. Облік ведеться не тільки по кількісним, а головне по якісним показникам. Зубра можна відстрілювати задля селекції (старі або хворі тварини). Однак благородна мета обертається проти тварин. Тривалий час дозволи на селекційний відстріл зубрів видавалися десятками. Що призвело до скорочення їх чисельності з понад 800 на початку 90 років XX століття

до менше 300 особин на сьогоднішній день. Жодної відповідальності за видачу помилкового дозволу не передбачається.

Виходячи з сказаного доцільно передбачити можливість та порядок ведення обліку об'єктів тваринного світу, по яким облік природокористувачами не ведеться, а також передбачити можливості перевірки даних наданих користувачем. Крім того, передбачити механізми відповідальності за подачу відомостей які не відповідають дійсності. Така відповідальність повинна накладатися саме природокористувача як суб'єкта господарювання, наприклад проведення робіт з обліку тварин з порушенням встановлених методик, яке призвело або могло призвести до отримання недостовірних відомостей про кількісні та якісні показники тваринного світу має тягнути відповідальність у вигляді позбавлення права природокористування. Ризик позбавлення права користування мисливськими угіддями при жорсткій конкуренції на цьому ринку може виявитися достатнім стимулом до належного здійснення первинних кадастрових робіт.

Проблема четверта – дієвий контроль. Зафіксовано, що «державний контроль за якістю і вірогідністю даних, що включаються до зазначеного кадастру, здійснюється Держекоінспекцією та її територіальними органами». Однак, затверджене положення не містить вказівки про обов'язковість залучення екологічних інспекторів хоча б на одному з етапів виконання кадастрових робіт. Тобто, Держекоінспекція з власної ініціативи має та за власний кошт має це робити. Водночас, виходячи з методики окремих підрахунків тварин (наприклад методом прогону) неможливо перевірити самостійно вірогідність даних наданих користувачем.

Доцільно встановити обов'язковість повідомлення Держекоінспекцію про місце та час проведення окремих робіт з обліку тварин, що дозволить підвищити виконавчу дисципліну та якість проведення робіт з ведення державного кадастру тваринного світу.

Виконання цих відносно не важких заходів дозволить значно підвищити якість та вірогідність проведених кадастрових робіт, що в кінцевому результаті буде надавати правдиву та вичерпну інформацію для прийняття екологічно значущих управлінських рішень, дозволить належним чином планувати природоохоронну діяльність, а також забезпечити режим дотримання законності в природоохоронній сфері.